

De Republiek in een tijd van vorsten

bron 1

Philippe du Plessis-Mornay (1549-1623) is een Frans protestants theoloog en leider van de hugenoten. In 1579 verschijnt *Vindiciae contra Tyrannos* (het recht op verzet tegen tirannen) dat hij samen met een geloofsgenoot schrijft. Een fragment:

Wanneer wij nu tot slot de vraag opwerpen hoe men zich moet gedragen tegenover de tiran, dan moet gezegd, dat alle andere middelen eerder moeten worden aangewend dan wapengeweld. De mannen, die de vorst vertegenwoordigen (hoge edellieden, de stadhouder), moeten de betreffende vorst vermanen (...). Als echter blijkt, dat een tirannieke heerser niet zonder wapengeweld kan worden verdreven, dan mogen de representanten van de vorst het volk te wapen roepen, een leger aanwerven en tegen hem, als tegen een verklaarde vijand van het vaderland en de staat, geweld, list en iedere andere oorlogsmethode toepassen.

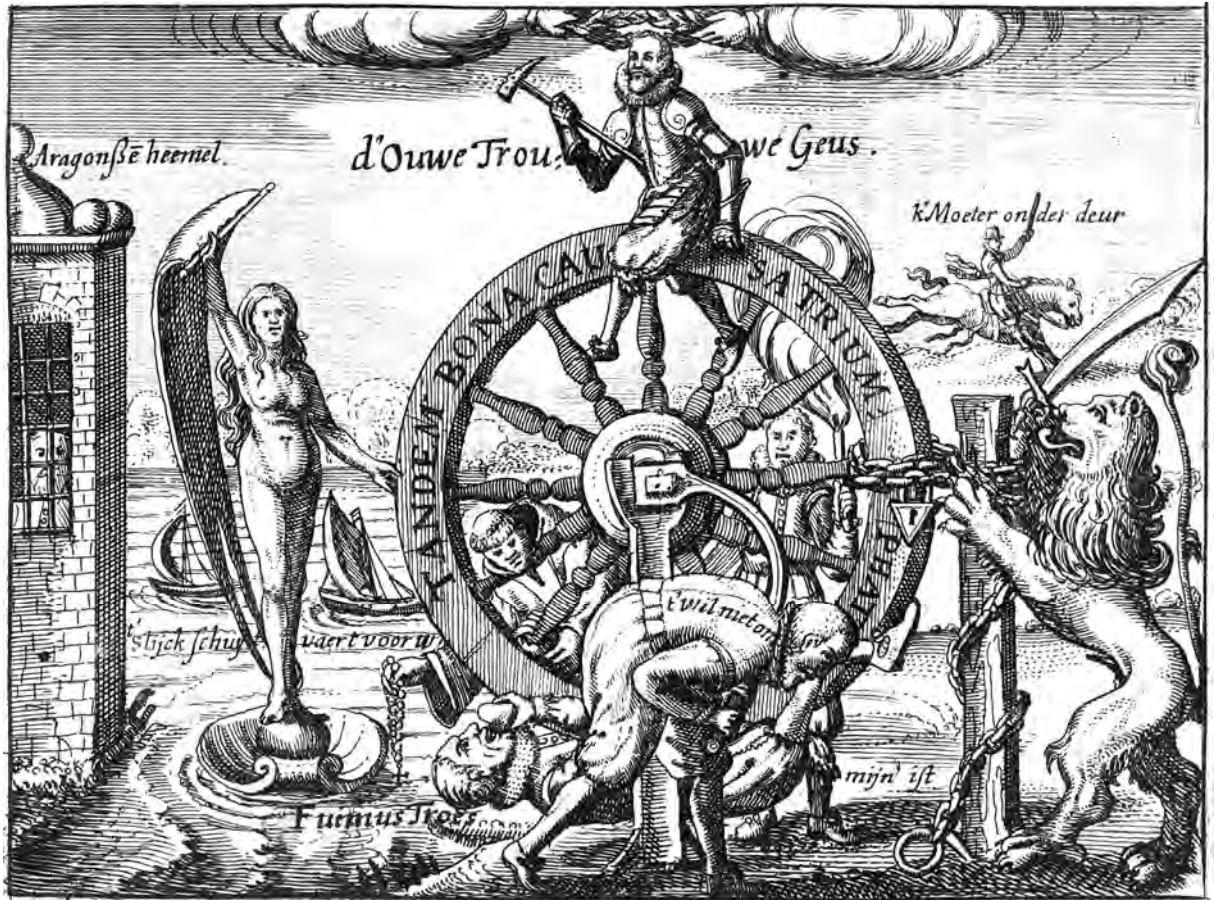
bron 2

In 1579 sluiten een deel van Vlaanderen en diverse steden van Brabant zich aan bij de Unie van Utrecht. In 1584 heeft Spanje vrijwel heel Vlaanderen weer in handen en begint aan de herovering van de steden van Brabant. In 1584 schrijven de Staten van Brabant aan de Staten van Holland:

Iedereen kent die voortreffelijke middelen die God ons schonk om onze vrijheid te verdedigen, om ons allemaal tegen een aanval van onze vijand te beschermen, om onze religieuze geschillen op een eerbare wijze tot een oplossing te brengen. Hoeveel bewonderenswaardige eden, verbonden en unies hebben wij tot stand gebracht en bezworen! Als zij geen vruchten hebben afgeworpen, komt dat vanzelfsprekend doordat elke provincie, die haar eigen belangen voor laat gaan, nauwelijks bezorgd was over het lot van haar burens en bondgenoten, en daarbij dacht dat het wel voldoende zou zijn prachtige beloftes op papier te doen zonder deze ook maar na te komen. (...) Op deze wijze is de mooie en machtige provincie Vlaanderen verloren gegaan.

bron 3

Titelprent van een pamflet uit 1619:

Toelichting

In het midden staat het Rad van Fortuin met daarop de tekst: "Tandem bona causa triumphat" (uiteindelijk overwint het goede). Bovenop het rad zit Maurits, "d'Ouwe Trouwe Geus". Uit de hemel steken twee handen met een lauwerkrans. Onderop het rad ligt Van Oldenbarnevelt. Op de voorgrond staat een arminiaan met op zijn rug de tekst "'t Wil niet om". Achter het rad staan een monnik en een mennist¹). Rechts staat de Hollandse leeuw.

Links op de prent staat Fortuna, godin van voorspoed en geluk.

noot 1 Mennisten of doopsgezinden zijn protestanten met afwijkende opvattingen van de dominante calvinistische stroming in de Republiek.

bron 4

In 1654 komt met de Vrede van Westminster een einde aan de Eerste Engelse Oorlog. Deze overeenkomst kent een geheime clausule, die inhoudt dat leden van het Huis van Oranje geen militaire ambten meer mogen bekleden in de Republiek. Die clausule wordt de Acte van Seclusie¹⁾ genoemd. In een verklaring verdedigt Johan de Witt de Acte:

(Ik stel) dat in een vrije Republiek niemand door geboorte enig recht heeft tot hoge waardigheden (...).

Dat de vrijheid beter beschermd wordt door veel goede regenten aan wie volgens de privilegies van het land het beheer is opgedragen, dan in de handen van één persoon die daarvoor van buiten is gevraagd, en voor wie de regenten ter bewaring van de vrijheid altijd zullen moeten waken. Alles wat van deze beginselen afwijkt, en de welvaart van het land op andere grondvesten probeert te zoeken, kan niet anders dan schadelijk en gevaarlijk zijn, en zal op de lange termijn de welvaart, vrijheid en privilegies van de Verenigde Nederlanden ten onder doen gaan ...

Met alle politieke schrijvers menen wij dat in een ware vrijheid de hoogste waardigheden open staan voor de deugd en dat ze nooit eerder op basis van rijkdom, geslacht, prestaties van voorouders of andere bijwerkingen van het lot werden vergeven dan door vroomheid, bekwaamheid en verdiensten van de personen zelf.

Door verstandige mensen wordt terecht gezegd dat de kinderen en nakomelingen van doorluchtige vorsten en helden niet degenen zijn die uit hun lendenen zijn gesproten en volgens de wet de erfgenamen zijn van hun wereldse goederen. De ware nakomelingen zijn degenen die afgietsels zijn van de zielen van die vorsten en helden, die in hun voetsporen treden en met hun daden tonen dat zij de eeuwige schatten, hun deugden, hebben geërfd.

noot 1 Seclusie betekent uitsluiting.

De Verenigde Staten en hun federale overheid, 1865-1965

bron 5

Op 7 maart 1888 publiceert het tijdschrift *Puck* deze prent van Joseph Keppler over de kwestie van de invoerrechten, het belangrijkste onderwerp van de presidentsverkiezingen van 1888:

Vertaling van het onderschrift:

"Een hydra¹⁾ die verpletterd moet worden – en hoe eerder hoe beter."

Toelichting

Op de hydra staat: "War Tariffs" (= oorlogstarieven), de invoerrechten op Engelse industrieproducten die waren ingevoerd tijdens de Burgeroorlog en daarna niet afgeschaft.

De figuur rechts is Uncle Sam, die symbool staat voor de Verenigde Staten. Op zijn knuppel staat "law" (= wet).

Op de tien koppen van de hydra staan namen van producten als olie, koper, staal en suiker.

noot 1 hydra = veelkoppig monster

bron 6

President McKinley (president van 1897 tot 1901) ontvangt op 21 november 1899 een groep predikanten in het Witte Huis, nadat hij heeft besloten om de Filippijnen te annexeren. Generaal James Rusling, die hierbij aanwezig is, maakt in 1903 een verslag van McKinley's toespraak:

Toen ik besepte dat de Filippijnen ons in de schoot werden geworpen, wist ik eerlijk gezegd niet wat ik ermee aan moest. Ik heb bij alle partijen, Democraten en Republikeinen, advies gevraagd, zonder daar veel wijzer van te worden. Eerst dacht ik dat we alleen Manilla moesten bezetten, vervolgens ook Luzon en wellicht ook andere eilanden. Avondenlang heb ik tot middernacht door het Witte Huis heen en weer gelopen en ik schaam me er niet voor, heren, om u te vertellen dat ik meer dan eens op mijn knieën ben gevallen om de almachtige God om raad te vragen. En die raad kwam, hoe weet ik niet, maar het ging als volgt: (1) We konden de Filippijnen niet teruggeven aan Spanje, dat zou laf en oneervol zijn geweest. (2) We konden ze niet geven aan Frankrijk of Duitsland, onze concurrenten in het Oosten, want dat was niet geloofwaardig en slecht voor de economie geweest. (3) We konden die eilanden niet aan zichzelf overlaten, omdat ze zichzelf niet kunnen besturen en er dus chaos zou zijn gekomen of wanbestuur dat nog erger had kunnen zijn dan dat van Spanje. (4) Er bleef dus niets anders over dan zelf de eilanden in te nemen om de Filippino's op te voeden, te ontwikkelen, te beschaven, christelijk te maken en met Gods hulp het beste voor hen te doen, zoals we doen voor elk medemens waar Christus voor is gestorven. En toen ging ik naar bed en heb uitstekend geslapen. De volgende ochtend heb ik een kaartenmaker van het ministerie van Oorlog laten komen en heb hem opgedragen de Filippijnen op de kaart van de Verenigde Staten te zetten en zo staan ze erop en zo zullen ze blijven staan zolang ik president ben.

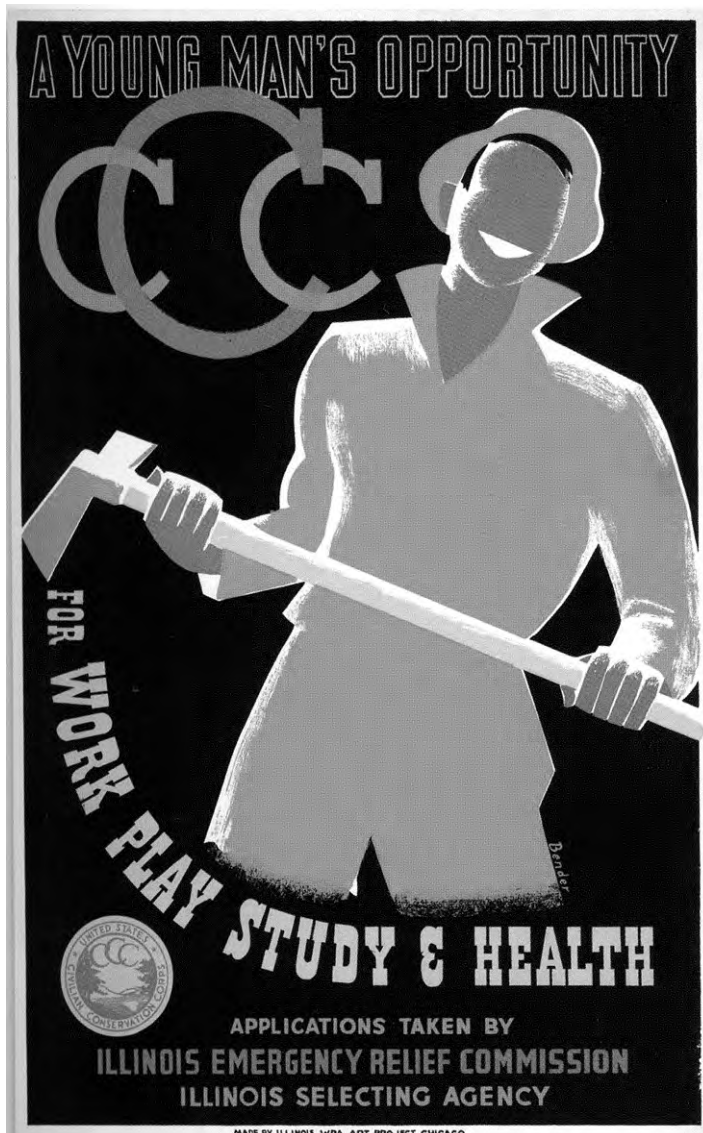
bron 7

In juli 1919 vinden in Washington ernstige rassenspanningen plaats. Kort daarna wordt in *The Crisis*, het officiële tijdschrift van de NAACP, een brief afgedrukt van een anonieme zwarte vrouw uit het Zuiden:

De rel in Washington gaf me het gevoel van opwinding dat je maar één keer in je leven hebt. Ik was alleen thuis, toen ik in de krant tussen de regels door las dat onze mannen eindelijk als echte mannen waren opgestaan, hadden teruggeslagen en zich niet langer hadden gedragen als dom, opgejaagd vee. Toen ik door mijn tranen niet meer kon lezen, stond ik op, alleen in mijn kamer, strekte mijn beide handen hoog boven mijn hoofd en schreeuwde: "Oh, dank U, God, dank U!" Als ik me iets herinner van wat hierna gebeurde, is het dat ik languit op mijn bed lag, met mijn vuisten op het kussen sloeg, lachend en huilend, jankend als een kind dat geslagen wordt, van pure vreugde en gekheid. De opgekropte vernedering, het leed en de gruwelen van een leven, een halve eeuw, vielen van me af.

bron 8

In 1941 laat de *Works Progress Administration*, een New Deal-organisatie, deze poster drukken:

Toelichting

De *Works Progress Administration* (WPA) is een werkverschaffingsorganisatie die deel uitmaakt van de New Deal.

Bovenaan de poster staan de letters "CCC". Deze afkorting staat voor *Civilian Conservation Corps*, de organisatie die jonge mannen werk verschaft in verschillende openbare werken, zoals de aanleg van bossen en het onderhoud van parken.

Vertaling

Op de poster staat: "Kansen voor jonge mensen op werk, spel, studie en gezondheid. Sollicitaties richten aan de Illinois noodsteun commissie."

bron 9

Een foto van Charles Moore gemaakt op 3 september 1958 in Montgomery (in de staat Alabama):

Toelichting

Op 3 september 1958 wordt Martin Luther King in de plaats Montgomery gearresteerd voor "rondslechteren bij het gerechtsgebouw".

Op de foto wordt King (de man met hoed) het politiebureau binnengebracht. Tweede van rechts op de foto is Coretta King, zijn vrouw.

bron 10

In haar memoires uit 1969 schrijft Coretta King, de weduwe van King, dat haar man weigert de borgtocht te betalen die hem is opgelegd:

Martin wist dat hij veroordeeld zou worden tot een boete, maar hij zei tegen me: "Het wordt tijd dat ik niet betaal. Als ik vanwege de burgerrechten een misdaad heb begaan, dan ga ik de gevangenis in om mijn straf uit te zitten."
(...)

Zoals we verwachtten, werd mijn man schuldig bevonden en veroordeeld tot tien dollar boete of veertien dagen gevangenis. Hij vroeg een verklaring te mogen afleggen. Dat mocht en hij las op vrijdag 5 september de inmiddels historische verklaring voor aan rechter Eugene Loe. De rechter reageerde zichtbaar verbaasd op Martins woorden. (...) Hij zei: "Dr. King, u weet toch dat u vrij kunt komen door domweg te betalen. Wilt u niet liever dat iemand de boete voor u betaalt?" "Nee edelachtbare," zei mijn man, "ik wil de boete niet betalen."

Toen het moment aanbrak waarop de veroordeelden van die dag naar de gevangenis zouden worden overgebracht, sloot Martin aan in de rij. Toen het Martins beurt was om de boevenwagen in te stappen, hielden de bewaarders hem tegen. Hij ging het gerechtsgebouw weer in en wachtte op de tweede wagen, maar er gebeurde hetzelfde. (...) Na lange tijd kreeg hij te horen: "Dr. King, u mag naar huis. Iemand heeft de boete voor u betaald."

Stomverbaasd antwoorde Martin: "Ik vraag me af wie dat geweest kan zijn." Hij kreeg te horen dat dit wel iemand uit zijn beweging zou zijn geweest. Martin wist dat dit niet waar kon zijn, omdat hij iedereen had verteld wat hij van plan was en dat niemand de boete voor hem moest betalen. Martin was vastbesloten om er achter te komen wie de boete had betaald en na lang aandringen, kreeg hij te horen dat het was gedaan door iemand die anoniem wenste te blijven.

Politiecommissaris Clyde Sellers (...) had de boete uit eigen zak betaald, omdat hij, zoals hij liet weten, de belastingbetaler de kosten wilde besparen van het veertien dagen voeden van King.